

VSTAJENJSKI ROD

KONČNO smo spet prišli na praktičansko pristno misel: Kristusovo vstajenje. Iz obrobja smo dospeli v središče. Cerkev „nadaljuje svoje romanje med preganjanji sveta in tolažbami Boga in oznanjuje Gospodov križ in njegovo smrt, dokler Gospod ne pride, in se krepi v moči vstalega Gospoda“. Tako so zapisali in podpisali koncilski očetje.

To je realnost. Skozi gmoto strasti in razkrojenosti se mora človeštvo dokopati do vstajenja in harmonije. Ta gigantski boj na ta ali drugačen način odseva vse človeško delo, tudi in predvsem umetnost.

Lepota nikdar ni osamljena. Veliki Rođan je larpurlartizmu zadal smrtni udarec z jasno izpovedjo: „Samo ena lepota je, lepota resnice, ki se nam odkriva. In kadar udari v kakšnem umetniškem delu, literarnem ali likovnem, na dan resnica, globoka misel ali mogočno čustvo, je docela naravno, da je slog takšnega dela, njegova barva ali risba izvrstna, toda le zaradi resnice, ki iz dela odseva.“

Resnica pa ni le snovni svet. Resnica je „človeška komedija“; a ne edina in ne vsa in slednjič je tudi vsa balzakovska in le krik, ki priča, da je sreda človeških nizkotnosti potreben še nekdo. In morda je prav v tem tisti negativni ton Balzaca, Flauberta, Standhala, Zolaja in proces je pred njimi in procesije za njimi, ker so hoteli s samo človeško komedijo prikazati vso resnico in so poveljevali človeško slabost.

Dostojevski ni prikazal človeške komedije nič manj globoko. V takšne labirinte ni posegel nihče, kot je segel on s svojo karamazovščino. A vsa karamazovščina roma skozi katarzo. Mitja, „žužek, ki plava v sladostrastju“, zapoje himno odrešitnemu trpljenju: „Tedad v svojem velikem gorju bomo znova vstali v radost, brez katere človek ne more živeti, brez katere ne more biti Boga, zakaj Bog daje radost, to je njegova velika pravica. Ako preženejo Boga z zemlje, ga bomo mi srečali pod zemljo. In tedaj bomo mi, podzemski ljudje, iz neder zemlje zapeli tragično himno Bogu, pri katerem je radost.“

Pavlova misel: stvarstvo trpi v porodnih bolečinah in čaka poveljevanja božjih otrok... — je realnost, ki jo čutijo in izpovedujejo veliki umetniki. Tudi oni, ki le iščejo, pa naj so Bergman ali Fellini ali celo sporni Pasolini.

Če bi bili rod svetnikov, bi nam veliki petek ne bil potreben in velika noč bi ne bila zenit naših hrepenenj. Očiščevalna moč Bernanosovih likov, morda še bolj Graham Greeneovih, Claudelovih, Eliotovih, slednjič vseh, ki krik razbolelega srca razumejo kot krik po odrešenju, posega samo v stvarnost človeka in Boga. „Božanska“ in „človeška komedija“ postajata v moderni umetnosti, celo v najbolj iskani in razrvani, izpoved resnice. Resnica pa je karamazovska: v svoji stiski „ponižanih in razžaljenih“ čutimo, da živeti ne moremo brez radosti. To pa nam prinaša velika noč.

Slednjič se mora plehkost Marcuseja ali Sartrov obup in padanje „iz nič v nič“ ujeti v realnosti človeškega srca, katerega je že Avgustin odkril gonilno silo: nemir, dokler se v Bogu ne spočije.

V tem smislu ima vsa umetnost veliko poslanstvo, odrešenjsko poslanstvo in zaradi tega ni treba, da je tendenciozna, ampak le pristna, nezlagana, s priznanjem vse resničnosti.

Morda je zasvetila velika noč v tako žarki luči dvajsetemu stoletju v pravi čas. Kakor bi Cankar bil naš Dostojevski, če ne bi ostal v velikem petku, tako tudi umetniki naznanjajo vzpon ustvarjanja, če bodo skozi gmoto petkovega razdejanja s silo svoje biti zahrepeneli po vstajenju. S tem bodo odkrivali poslednjo resničnost človeške komedije in prišli tja, kjer so Resnica, Lepota in Dobrota eno.

Ko bi vam vsem skupej povedati mogel, koku sim necoj srečen inu vesel! Necojšnji večer je zame ta nar veči inu obenem tudi ta nar lepši trošt v žalosti, katero mi je smert moje krajnske matere perpravila. Jest mislim, da tega večera oben ta pravi Krajnc ne bo pozabil! Al vejste, kaj se to pravi, krajnski theater gori postaviti? Moja ta nar bol srčna žela je necoj resnica postala. To je res ena velika sreča zame! Desilih nimam od življenja za sebe nič več posebniga perčakovati, vejm, da bom glh iz te sreče, skuzi katere se je moja vera v krajnšino za večno poterčila, še veliko moči jemal za delo inu slavo naše lube krajnske očine dežele! Bog dej, da bi mi vikši vola namenila, še dolgo zanjo živeti. Kader sim s svojimi krajnskimimi perjatli skupej stopil, je zmirom nekaj ratahu. Kaj in kolku je ratahu, to bodo zanamci povedali. Gospod Japel, Linhart, Vodnik, Makovic, inu vsi prelubi Krajnci. Mogoči ne bom mogel več dolgo na teh betežnih nogah stat ne hodit, mogoči me bosta Matiček inu Micka vže kmali morala iz eniga cimra u tiga drugiga za roko perpelavati, vunder dokler bo moj duh bister inu dokler bo bilo moje krajnsko serce, katerega sim po materi erbal, toku dolgu bom z vami inu z vsemi Krajnci, kateri z delam svojo duželo gori povzdigniti očejo! Zakaj lih necoj je skuzi veselje, katero ste vi, moji predragi komedijanti, z vašo jegro Lublancem perpravili, enu velku spoznanje v mene peršlo: da se splača za krajnšino živeti, delati inu tudi terpeti!...

Bratko Kreft: Krajnski komedijanti — Cojzov govor

Že v goriškem literarnem naraščaju je bil NARTE VELIKONJA (1891, Dol pri Otlici – 1945) vidna osebnost in prvi čas tudi v svojih vrstah še dosti močno podprl prizadevanje za osvobodjenje pisateljskega ustvarjanja. Tudi življenjska skušnja, ki je odsevala v njegovem delu, je bila videti nova. Blizu mu je bil otroški svet, saj je bil prvi od devetih otrok. Oče je bil gozdni čuvaj v Trnovskem gozdu, od tam pa so ga, ko je sin študiral na gimnaziji v Gorici in živel v malem semenišču, prestavili v Istro, po njegovi maturi pa na otok Mljet. Tako je z njim videl tudi te kraje. Vpisal se je na pravo na Dunaju in prišel z Majenom v uredništvo Zore, vendar se je vrnil v Gorico, kamor je šel za prefekta v Alojzivišče, od tam pa na ljubljansko Marijanišče. Tu je delal z Izidorjem Cankarjem pri Domu in svetu in Ilustriranem glasniku, moral pa 1915 k vojakom in se mu je zato univerzitetni študij zavlekel tja do zadnjih dni Avstrije v letu 1918.

V Zori se je upiral temu, da bi zmanjševali vrednost moderne, in zastopal stališče, da umetnost ne pozna tendence in ji je tuja deklarativnost. Pisatelj mora iti odkrito svojo pot, kakor mu jo narekuje talent. Tudi v pesmi, ki jo je priobčeval skoraj samo v Zori, se razodeva upor proti vkleknjenosti. Skraja jo preveva grenak sarkazem. Kmalu prevlada izpovedovanje o prizadevanju za zvestobo sebi in želja po trdnosti in urejenosti in tu je imel oporo v Ketteju in Župančiču. Kljub temu, da je stal za svojo besedo in je zato v njej dosti čutne in čustvene polnosti, ni zmožil izvirnosti. Zmagala je trezna razsodnost, ki se je oglašala že v mislih na ljubezen, in ta mu je kazala kot njegovo področje prozo.

Zgodbe, ki jih je objavil v glavnem v Domu in svetu, niso številne. Zanimive so po snovni strani, ker je z njimi segel med cestne delavce, trnovske kmete, ki se v suši spuščajo v kraške jame po led (Suša, 1915), med otroke, zavodške gojence v primorskem mestu, doraščajoče mlade ljudi na ladji, zraven še v usode in ozračje iz prve vojne. Posebno ga je mikala psihološka obdelava, hkrati pa napetost fabulativnega zapleta. Pri iskanju ustreznega izraza, ga je skraja, kakor priča *Novela* (1913), pritegnilo v takratni ekspresionistični val, saj ga je podpiralo tudi futuristično ozračje. Ne samo da se v podobo stvarnosti vpletajo cankarske personifikacije dušo vznemirjajočih sil in s tem rahljajo obrise in jih delajo prosojne. Zaradi krčevite afektacije, ki je prevzela predstave, je realnost še bolj omajana in zvežena, razpoloženje pa sorodno kasnejšemu Pregljevemu. Pa to je osamljen primer, zakaj drugače je ostal pri realistični besedi. Nagnjenje k napetemu zavozlavanju, ki ga je pokazal že tukaj, ga je pripeljalo, da je priskočil na pomoč Izidorju Cankarju pri pisanju pustolovske povesti iz balkanske vojne (*Albanska špijonka*, Ilustrirani glasnik 1915/15), ki sta se je lotila, da ovržeta očitke, češ da novi dominivetovci ne znajo pisati privlačno in za ljudstvo. Metode iz kriminalk je prenesel celo v novelo iz meščanskega zakona (*Požar*, 1914), vendar nekladno, ker ti prijemi zbujajo pričakovanje, da gre za potegavščino ali vsaj za humoristično spremljavo, se pa vse razburljivo zapletanje previje v skoraj sentimentalno razrešitev. Še najbolj samosvoje je tako vozlanje, napevanje in psihološko razmotavanje v pripovedi iz otroškega odkrivanja sveta, namreč razmerij, v katerih živijo starejši, ki so za mlado dušo čudna, nerazumljiva ali zbujaajo odpor in pretrese (nekatero zbrano v knjigi *Otroci*, 1931). Velikonjeva domišljija zna ustvarjati precej nazorne predstave. Te včasih res niso najbolj smotrno izrabljene, posebno, ker se rada zgublja v zavlačevanju (*Birma*, 1913). Zaradi učinkovitosti sega tudi po situacijah, ki so čez mero sfabulirane. Pri vsem tem je preplet nehotene pavilhoške nerodnosti in prisrčnosti, komike in tragike, ki ga je odtod zajel, nekajkrat prijetno živ (*Stric*, še bolj *Med dvema stenama*, 1914). Z manjšo srečo se je lotil podobne zbežanosti, ki jo rodi v doraščajočem fantu versko vprašanje, tudi zato, ker je valovanja odkritosti, motnih zgibov upora

V najnovejšem zvezku Zgodovine slovenskega slovstva, tem monumentalnem delu o slovenski pisani besedi, ki ga v uredništvu prof. Lina Legiša izdaja Slovenska matica v Ljubljani, je precej strani posvečenih tudi oznaki in kritični presoji literarne tvornosti in umetnosti Narteja Velikonje. Domovina daje po 25 letih njegove nasilne smrti priznanje njegovemu delu, ko mu odkaže svetlo mesto v galeriji slovenskih Parnasovcev. Z zadoščenjem te vrste ponatiskujemo.

in potuhnjenosti preveč razvlekel, potem pa skoraj preudarno odrezal (*Izpoved*, 1914). Prav dobro pa je svoj dar porabil v daljši noveli *Na morju* (1915). Okolica in dogajanje, ki jo je vanjo postavil, sta prikazana v splošnem realistično in hkrati neprisiljeno moderno. Za razplet si res pomaga z nekoliko preprosto romantično zasnovano stransko zgodbo maščevanja, in to kar predolgo drži zastrto v ozadju. Drugače poteka pripoved v prepričljivi naravni zapovrstnosti, živo potopljena v ozračje življenja na morju. Iz nje se rišejo postave mladih ljudi, ki se vozijo z jadrnico, bolj določna usoda zapeljivca, ki se zdi, da je treba samo novih potrdil za njegovo brezvestnost, zato da si prikljče smrt, in kapitanove hčerke, ki se ji sesujejo prve ljubezenske sanje. Ob ti deklici, ki nehava biti otrok in si ob fantih snuje že kot ženska življenje na kopnem, je pokazal dosti čuta za tanke in včasih komaj določne notranje pregibe. Pri vsem tem je ostal zadržan in v mejah stvarnih razmerij, zato zgodba močno deluje.

Te mere in višine v vojnih motivih ni obdržal. Tako je *Pismo* (1915) sicer zadeta psihološka podoba občutljivih in obzirnih starih zakoncev, ki pričakujejo sinovega počaščenja, pa ju tuja grajska gospa, brez čuta za vdanost, ki gre celo v smrt za svoje gospodarje, samo poniža. Vendar je zasledovanje vseh zgibov in premikov v dušah obeh starih že malo prezložno in prezgovorno, tako da se obrača misel na kasnejšo sorodno obdelavo v *Povesti o dobrih ljudeh Miška Kranjca*. Zraven tega se po tonu včasih približa Milčinskemu, drugič spet Cankarju iz vojnih let ali še rajši Čehovu. Spričo tipičnosti prikazane usode bi ta podoba lahko merila na nevhvaležnost do prezvestih Slovencev, občuteno posebno v teh letih, ko so naši ljudje padali na frontah za zdaj res tujo gospodo. Vendar ne sili v to razlago, saj se zdi, da kar visi na obravnavanem konkretnem primeru, ki pa res ne krepki vdanostne miselnosti. Drugače je s *Sužnjem* (1916), dramsko „epizodo“ v verzih in v stilu klasične heroične igre, zakaj tu je v zgodbi slovenskega poglavarja ob Timavu, ki ga ima ujetega italški veleposestnik, precej jasno poudaril misel, da s priznanjem nesvobode zgubi človek tudi moralno vrednost. Taka linearnost prikazovanja, kjer je življenje zaradi ideje prirezano, Velikonji očitno ni bila domača. Saj je celo parabolno *Okameneli kralj* (1917), ki govori o „morivski ljubezni“ višjih, bizarno pomešal v realistično pripoved, nekoliko sorodno Milčinskemu. Podobno je s št. 478, ki jo je za kritje zaradi vojnih razmer označil kot pismo iz ujetništva. Tako je lahko v konkretnih podobah spregovoril o poniževalni, razčlovečenosti izenačenosti. Tudi če je bil kje blizu Cankarja, ni mogel iti v simbolizem.

Da je pri vsi navezanosti na realistično predstavnost, ki jo potrjujejo ti zadnji, pisateljsko nedognani in bolj kot dokument časa zanimivi spisi, znal občutiti tudi tisto bolečo napetost, ki je razganjala klasične norme dojemanja, priča v *Drobižu Doma* in sveta 1917 sestavek *Pisma* (brez pričakovane nadaljevanja). Tukaj ni toliko pomembno to, da je zavrnil nekdanjo Majenovo mladostno vero, češ da ho vojska izčistila gnoj stoletij, zakaj ta gnoj je pljusnil celo čez in suženjstvo poraja splošno znakaženost. Pozornosti je vredna predvsem trditev, da so besede brez moči ali pa imajo zdaj drugačne obraze. „Če preseže mraz določeno točko, peče; če pa doseže boleš svoj višek, rodi smeh, in to v neločljivo nedoznatno temo, ki spaja kri in beli smeh, obup in nebotične vriske, ljubezen in smrt, smo padli čez noč.“ Prav po ekspresionistično linearno (ali še rajši: v abstrahirani podobi nekakšnih barvnih ploh) je izrazil pravzaprav samo emocionalni kontrast krvi in belega smeha, vsi drugi so ohranili nekdanje mere in obsege. Po naravi, ki je ljubila stvarno nadzorno predstavo, zraven pa zaradi učinkovitosti še doživljajoči svet. Stal pa je na njegovem pragu in tako lahko razumevajoče gledal na premike v tedanjem pisanju. To se je videlo tudi v njegovih oceni Lovrenčičeve *Devete dežele* (Luč 1918).

vinko brumen

je ućakal šestdeset pomladi.
Njegovo veselje je naše veselje.

Slovenska kulturna akcija za življenjski praznik

v o ŝ ĉ i

svojemu neutrudnemu članu,
pobudniku, pisatelju, esejistu, predavatelju
in prijatelju

vso srečo in vso bogatijo uspehov
pri njegovem tako plodnem delu
za ohranjanje in rast najvišjih vrednot
slovenstva!

Ko nas je iz ISKANJ popeljal prav v
SRCE V SREDINI,
klićemo njemu, ki je
Slovenske kulturne akcije
srce v sredini,

ad multos annos!

meddobje v enajstem letniku

Prav tako kot gledališće je tudi kulturno literarna revija ogledalo svojega časa in svoje družbe in morda še bolj svojska kritika obojega. Iz tega gledališća je mogoće reći, (nekoliko odmišljeno): revija postavlja v kulturnem prostoru mejnike časa.

Odkar je pred stoštiridesetimi leti – spomladi 1830 – začela pri nas veliko tradicijo Čbelica s svojimi peterimi roji, je bila revija vsekdar podoba slovenske kulturne zbranosti ali borbenosti, zmogljivosti ali sterilnosti. Čbelica, Glasnik, Dunajski zvon, Ljubljanski zvon, Dom in svet, Sodobnost, Meddobje... poleg mnogih drugih (med katerimi gotovo zavzemajo popularni koledarji posebno mesto), so mejniki našega kulturnega razvoja in življenja. Bolj kot drugje – da, bolj kot v knjigah – so se v kulturno literarnih in znanstvenih revijah kristalizirale estetske ideje, nazori, filozofije. Izčišćevalo so se ustvarjalske osebnosti in smeri, spoćenjale pravde, ki so potegnile vedno za seboj velik del slovenskega čutećega in mislećega sveta.

Naša stvarnost v teh delih sveta se že od leta 1954 literarno in kulturno izraža in oblikuje v Meddobju. Mislim: ali ni naše in vsako življenje med-dobje? Revija Meddobje ima svojo tradicijo, svoje življenje. Predstavljam si ga kot človeka na tujem. Nihće ne more poznati njegovega življenja in njegove duše, kdor ni sam hodil tod. Idejno se bori s preteklostjo in sedanostjo, bitno je privezan na zemljó, iz katere je prišel, na domovino, obenem pa je neovrgljivo drugje, sredi druge zdajnosti in druge stvarnosti. Je popotnik – govorim o Meddobju – ki živó čuti tisto samoto (kako ml manjka promenade in kavarne), ki jo je sprejel v svoj svet Kafka in ki tudi spoznava elementarno človeško kondicijo, ki o njej prića kak Malraux ali Greene.

Prva številka novega letnika Meddobja (XI) je v tiskarni. Uredništvo (konzorcij, ki ga sestavljajo vodje odsekov Slovenske kulturne akcije, in glavni urednik France Papež) se zaveda, da je osnovna funkcija revije pać v njenem obstoju, se pravi, v njenem rednem izhajanju; druga pa je v tem, da se v njej kot doslej – družijo slovenski ustvarjalci v oblikovanju svojih prispevkov lepoti in resnici. Pot, po kateri gre Meddobje, je predvsem kulturno usmerjena pot, ki ne vodi prav nad prepadi in se tudi ne vzpenja na ostrine poboćij; nima namena vpiti, čeprav mora živeti sredi zmedenosti, sredi nevarnih pušč.

Navajam nekaj prispevkov prve številke, ki sem jih prelistal, preden so odšli v roke stavca: Najprej: čutila se je velika potreba po spremembi naslovne strani in tudi po ureditvi notranje podobe. Načrt za nov ovitek je poslal akad. slikar France Gorše, naš redni član; notranjo diagramacijo pa bo izvedel arh. Marijan Eiletz, ki pripravlja tudi umetniško grafićno prilogo.

Zapisujem in premišljujem: Alfonz Čuk se v razpravi Religiozna problematika v lući sodobne psihologije ustavlja

razgledi

ob dejstvih, da se moderni človek dostikrat odvrća od religije. Ali izgublja religija na veljavi? Zakaj? Ker je krščanski moralni zakonik okostenel? Ali pa celo, ker se krščanstvo ne obnese? Morda pripomore lahko psihologija k odgovoru na ta vprašanja...

Preskoćim na poezijo – ta odpira druge svetove in daje druge odgovore. Iz pesmi Vladimírja Kosa Resnićen sem si zapisal na hitro: „Buldozerji mravelj / vlačijo pajka / v skladišće. / Čez pot napet / se črv za bližnjico vprašuje...“ (Kako je pesnik Kos moćan v impresijah iz narave!)

Novi letnik Meddobja bo v vseh številkah prinašal članke o Balantiću, o njegovi poeziji in sploh o balantićevski tematiki. Med Kritikami iu presojami govori tokrat dr. Tine Debeljak o novi izdaji Balantićevih pesmi, ki so v miniaturni obliki izšle pri Mohorjevi v Celovcu leta 1967.

Petdesetletnica smrti Ivana Cankarja... Tine Debeljak priobćuje slučajno najdeno pismo Ivana Cankarja (v faksimilu), ki je bilo leta 1943 v bibliofilski izdaji Šopek Cankarjevih pisem iz Slovenskih gorć na Rožnik cenzurirano in katerega celotni tekst ni najti v najvećji zbirki Cankarjevih pisem, ki je izšla l. 1948 pri Državni založbi v Ljubljani. Cenzurirani odstavek sicer ni pomemben, vendar pa je poročilo avtorja samo na sebi zanimivo, ko govori o odiseji pisma, ki bo zdaj verjetno prvić objavljeno v celoti. Pod zaglavjem Problemi piše Mirko Gogala o položaju Cerkev v latinski Ameriki, kjer je bila pred leti osrednji dogodek konferenca latinskoameriških škofov v Medellín, v Kolumbiji. Nemirna Južna Amerika... Ne vem prav za prav, kje in kakšen je Medellín, vendar je zdaj zelo znano ime.

Še drugi zapisi, krajši prispevki in mnenja so tu. Odlomek iz literarne proze je Bukvićev. Nato spet popisane strani, črtani odstavki, sveže položene besede... Obrnem se – prizadeto – Meddobje mi zavzneni slovensko in smiselno. Zagon se ni polegel. Ampak njiva, ki jo obdelujemo že šestnajst let, potrebuje predvsem delavcev. Ne mi (delavci) – čas vabi vse, ki gredo mimo, da se ustavijo vsaj za kako uro in primejo za delo.

Meddobje, ki je v teh širinah sveta avtentićen naslednik velike slovenske revialne tradicije, ima svoje specifićne naloge in cilje:

Polniti bitnost zdomca, ki je prav za prav posebna bitnost, s slovensko in svetovno formacijo –

Odpirati se novim umetnostnim in literarnim stvaritvam, posegati v filozofsko nazorske teme –

Graditi...

– Ko sem sedel ob vodi, pod pekoćim soncem, in premišljaj o tem (nisem konćal), se mi je zazdelo važno samo to: revija je kot človek... revija človeći čas in asfalt. fž

dialog z igralcem

Ob bližnji predstavi Linhartove komedije *Ta veseli dan* ali *Matiček se ženi*, ki jo pripravlja Nikolaj Jeločnik z Gledališkim odsekom Slovenske kulturne akcije in ob sodelovanju Slovenskega gledališča v Buenos Airesu za 25 let svojega gledališčenja.

Ne da bi kaj iskal – kar tako, brez namena – sem hodil po cestah... Bil je eden tistih jasnih popoldnevov, ko sežeta oko in misel preko treh obzorij. Napetost trenutka se je zgostila v samotni. Zjutraj gremo in se vrnemo šele v temi... in vendar sem prišel – ne vem, kako – prav k njim, prav pred njihove vozove. Igralci... spoznal sem jih po besedah in obrazih. Bili so tu s svojimi vragolijami, s svojimi strastmi in ekstazami; s svojo scenerijo, ki je – vedno sem imel ta občutek – podoba drugega sveta. Reči moram, da sem se jih vedno bal, ker sem čutil v njih nekaj kot ogenj... ali kot norost. Igralci niso nikdar govorili o metafiziki, vendar so jo (verjemi ali ne, filozof!) s svojo igro vedno ustvarjali. Umetnost, ki ustvarja najrealnejše in najidealnejšo podobo človeka...

Približal sem se – pravkar so bili v ekstazi duha in telesa (po njihovem rokokojskem razpoloženju, uglasenem na sočno gorenjsko besedo, sem uganil, da igrajo Linhartov *Ta veseli dan*). Čakal sem – na nebu so se že pojavljala znamenja večera – in poslušal; zdelo se mi je, ko da bi slišal mozartovske melodije, a je bila samo harmonika. Nekoliko vstran je sedel na nizkih, lesenih stopnicah igralca, ki sem ga v tistem trenutku srečal; v rokah je imel knjigo – bral jo je z dejanjem in plesom; skočil pokonci, ko da bi norel, se pognal naprej, se zavrtel, padel, vstal napet kot lok, objel nebo, vzel zvezdo... Videl sem vse to in še več – svet, ki je resničen in vendar več kot to. Tako beró literaturo – bolje: pišejo – ti ljudje s svojo odrsko stvariteljsko silo. Mislim: pravzaprav ostane vsaka napisana beseda nerोजना, dokler je ne oživi dejanje. In teater je interpretacija pisane besede z dejanjem in duhom.

Dvignil sem se – ali naj grem naprej? Tam je bil on, kot zavezan, kot obseden. Spomnil sem se besed, ki jih je zapisal Alfred de Vigny o teatru: da je "l'art le plus étroit qui existe". Ampak mojster, ki je stal v tistem trenutku skoraj tik ob meni – nisva se spoznala in v tem je bistvo srečanja – je z drzno kretnjo izbrisal moje dobesedno razumetje definicije o "ozki" umetnosti gledališča. Nasprotno: igralec in režiser (spoznal sem, da je vodil igro za Linhartov *Ta veseli dan* s svojimi magičnimi in obenem grotesknimi interpretacijskimi zmožnostmi), me je prepričal, da je gledališka umetnost, ki je realnemu življenju najbolj odprta umetnost, v resnici ozka in široka umetnost – široka morda v tem, poleg drugega, da je osnovna ideja njenega ustvarjanja svoboda.

Z obema rokama sem se prijel za najbližji realni predmet, nato pa se dvignil po stopnicah na deske. Bil sem drzen, vdrl sem – tesno mi je postalo – v svet treh, štirih, sedmih, ali več dimenzij... V dalji se je dvigala scena gorovja (ko sem si nataknil hippijevske naočnike, sem spoznal slovenske goré), nebo se nenehno širilo in poglabljalo. Igra poglablja resnice življenja...

Dolgo je govoril: meni ali nekemu tretjemu – ne vem. Vprašal sem ga – bila sva v resnici sama in večer se je dokončno nagnil v noč: „Kaj hočeš ustvariti s svojo igro? (Vem: artikularno emocijo.) Kaj sploh moreš ustvariti v tem kraju? O antidramatičnosti junakov v tem času sploh ne govorim. Commedia dell'arte? Antigona in Orestija? Reakcija bo morala biti strahovita. Nekateri odlomki sem videl, napravili so globok vtis, vendar bomo zahtevali celotno delo in vso umetnost...“

Še bolj sem se mu približal: „To je eno vprašanje – drugo pa je: kaj je pravzaprav tvoja igra? Naj te spomnim veselih in žalostnih ur; igral si to in ono, se vical v učenju in premisleku; v lahкотnem odrskem prepričevanju je bil polet, v ustvarjanju dramske groze hoja po zemlji... Umikal si se v preteklost, učil se starih jezikov, molčal in nato v ekstazi pripeljal živo Antigono... Prav na teh deskah si zavezal realizem in nadrealizem... Gogolj, Ibsen, Materlinck in Molnar – spomni se in priznaj: ukradel si zvezdo – kot Liliom – v nepozabni zmesi nadrealnosti, naivnosti, mehkebe in cinizma in filozofije.“

Med nama je vstalo čudno, dramsko razpoloženje. Zgledal sem besede, ki jim ne more dati dokončnega pomena ne oder, ne ves teater: dolge vrste zlatih črk in krvavih črk... Obrnil sem se in stopil tri stopnice niže. Tam so bile roke, ki so čutile, da je v zraku nekaj. Ampak tragedija ne ve o tem nič, komedija nič. Vprašujem – ne vem, če je odgovor sploh mogoč. Najbližje kulise sem občutil v tem trenutku kot daljno, vendar nadvse resnično slovensko pokrajino.

„Poezija, teater in čas...“ Spet sem začel – ena misel je klicala po drugi. „V teatru sem videl antične začetke – prav tu, kjer je še luč v tej noči – tragedijo s kori satirov in kozlov, dramo verskih obredov, komedijo z živalskimi imeni. Vendar – vprašujem – ali je teater napredoval preko Hamleta v dokončni moderni krik? Kam je šla igra preko *Tartuffa* (Matiček je dostojen slovenski Figaro), kam preko Čehova, in kam preko Cankarjeve *Lepe Vide*?“

Ustavil sem se prav pred njim: „Vprašam: kakšna sprememba se je zgodila v tebi, kaj se godi danes na teh deskah? Tu je vendar Beckett, s svojimi prizori absurda, Eliot s finesami dramskega izraza, Peter Weiss s svojimi diskurzii. In tudi ti s svojim zanesenim, ekspresionističnim dialogom. Je to razvoj, ali revolucija?“

Noč se je vzpela na vrh in razgrnila vse čare, da sem jo videl v njeni polnosti, ko je mojster odgovoril. Prižgal je vse luči, da so se deske svetile in žarele kot ogenj. Bil sem tam in si skrivoma zapisoval. Med presledki igre je on govoril: „Piši predvsem o svobodi. Igro si predstavljam kot osvobajajoči akt. Igranje je bilo revolucija svobodnega duha od početka – najprej je bila revolucija, ko je beseda spočela dejanje, in nato, ko je dejanje dalo besedi življenje, in nato, ko sta beseda in dejanje strla celo pečate metafizike. Danes mora govoriti beseda za današnje dejanje in današnje dejanje rabi nov izraz... ki je lahko tudi razglašen in zdrobljen. Prepričal se boš, da je gledališče široka umetnost, čeprav je obenem tudi, kot si citiral, „l'art le plus étroit...“. Spoznal boš, da so deske svet svobode.“ Znašel sem se sredi igranja... in poslušal: „Od nekđaj je bila igra izraz notranje nujnosti, duhovna ekstaza. To hočem s svojo igro: na svoj način oblikovati kretnjo in duha, dati misli in čustvu najboljše telo (živo besedo, mimiko, gesto...) v tem ozkem risu umetnosti in v kraju, kjer so deske in vozovi igralcev košček domovine.“

Spomnil sem se, da pripravljajo igralci, ki sem jih srečal pred nekaj urami, Linhartovo *Ta Veseli Dan*, ali: *Matizhek se sheni*... Ena komedia v pet aktih. *Obdelana po ti franzoski*:...“ Hotel sem pripomniti, da je Figaro branil ideje meščanstva, naš *Matiček* pa se je postavil ob kmeta, več: ob – človeka!

Ko da bi bil mojster bral moje misli, jih je prekinil in odgovoril: „Poet, dramaturg in igralec so večni reformatorji besede in dejavnosti; in ne pozabi to: da sta dejavnost igre in umetnost ista znamenja svobodnega demokratičnega duha (v najčistejšem pomenu). Kaj je igra? Spoznal si: človečnostno utelešena beseda. Vse, kar bi hotel lepega izvabiti iz duha in postaviti na oder, je postavljeno najprej v besedo. Igralec je orodje svoje in drugih muz... in v trenutku odrskega oživetja gre beseda preko ozkih vrat.“

Spoznala sva se in si podala roki. Zvezde so bile blizu, kot so blizu v poznih nočnih urah. Nato sva še hitela po praznih cestah, zavedajoč se, da naju gledališče rešuje in da se pred besedami iz teatra umikajo stare pošasti, tihe zarote... Protij teatru pekel nima pravih moči.

Ne vem, kdaj sem se zavedel. Bil sem sam. V utrujenosti sem moral odbiti vsako misel, ki je še hotela iz nemirne površine duha. Šel sem na peščeno in kamenito obrežje, kjer so bile samo školjke in zvezde, ter se šele proti jutru vrnil domov.

France Papež
iz zbirke Srečanja

Anton T. Linhart

Ta

VESSELI DAN

ali

MATIZHEK SE SHENI

E N A
K O M E D I A
v'
P E T A K T I H.

Obdelana po ti franoski La folle journée, ou le mariage de Figaro
par M. de Beaumarchais

jegrajo:

od žensk: nataša smersujeva, majda volovškova, lučca potočnik inu mojca willenpart; od moških pak: maksl borštnik, miklavž jeločnik, maksl nose, lojze rezelj, frence hribovšek, ciril jan inu joža vombergar; pak kmeteški fantje inu dekliči iz krajske ta mlade družne v Buenos Ayresi

komedio naprej pela miklavž jeločnik za 25 lejt svoj'ga theatrstva

jegra se za vse le te prelube krajnce v krajski hiši na ramoni falkoni v petek ta 10., saboto ta 11. inu nedelo ta 12. ta mal'ga travna 1970 ta prvič inu ta drugič ob pol devetih; ta trekič pak ob šestih

za plačat 400 inu 300 pesov

krajski ta kulturni akcion
theatrski
sekcjon

krajski theater
per svete Mariji
od žlahtnih sapic

Santa María de los Buenos Ayres – Provincias Unidas del Sur

okno v svet

• Za 50-letnico teološke fakultete v Ljubljani je izšla tudi slavnostna številka Bogoslovnega vestnika, na 300 straneh. Slovenski bogoslovni profesorji so za to številko napisali razprave, ki po svoji tehtnosti, razgledanosti in sproščenosti ne zaostajajo za podobnimi razpravami v teoloških revijah drugih narodov. Iz vsebine te številke: Slovenski narod v svetopisemski luči (Jakob Aleksič), Možnosti eksegeze novozaveznih knjig svetega pisma pri nas (Stanko Cajnkar), Pričevanje o zgodovinskem Jezusu pri Janezu (France Rozman), Poučevanje modroslovja po zadnjem cerkvenem zboru (Janez Janžekovič), Odrešilni pomen nekrščanskih verstev (Franc Rode), O odgovornosti v Cerkvi v luči dogmatične konstitucije „Lumen gentium“ (France Perko), Evolucija in odrešenje (Vekoslav Grmič), Koncilski nauk o duhovništvu prezbiterjev (Anton Strle), Pomen laikov v pogledu na verski čut celotne Cerkve (Anton Nadrah), Pokoncilski kairos moralne teologije (Štefan Steiner), Kateheza v prihodnjih desetih letih (Valter Dermota), Očenaš v rimski mašni liturgiji za papeža Gregorja I (Franc Ks. Lukman), Vodstvo krajevne Cerkve II. del (Stanko Ojnik), Socio-

loško preučevanje v pastoralne namene v luči 2. vatikanskega cerkvenega zbora (Jože Krošl), Zgodovinski okvir nastanka Trubarjevega katekizma iz leta 1550 (Jože Rajhman). Uvodno misel je napisal metropolit dr. Jožef Pogačnik. Zgodovino 50 let slovenske teološke fakultete sta popisala Marjan Smolik in St. Cajnkar. — Slovenska cerkvena in kulturna javnost je po pravici vesela te številke bogoslovne revije, saj priča o nenehni rasti in poglobitvi slovenske teologije in pomeni vrhunec dosedanjega ustvarjanja.

• V Mežiški dolini je bilo v začetku jeseni 8. povojno zborovanje slovenskih geografov. Udeležilo se ga je čez 130 znanstvenikov iz vseh krajev Slovenije in zamejstva. Na srečanju je bilo prebranih 23 referatov, ki so zajeli raznovrstno problematiko geografskega proučevanja slovenske zemlje v zadnjih letih.

• Novo dramsko gledališče v Düsseldorfu je ze velikim uspehom uprizorilo najnovejšo komedijo Eugène Ionesca „Triumf smrti“, ki je nekaka parafraza na slovite srednjeveške mrtvaške plese. Kritika je delo označila za „množični

pokol najboljšega okusa, kar jih je bilo kdaj videti na odru“. Režiral je delo nemški režiser Karlheinz Stroux.

• V sklopu proslav 50-letnice SNG v Mariboru je bila tudi krstna predstava najnovejše drame Primoža Kozaka „Legenda o svetem Che“.

• Ljubljanska Drama je v začetku letošnje sezone uprizorila Jeana Giradoux Amfitrion 3⁸; Opera pa je ponovila Bizetovo Carmen in Foersterjevega Gorenjskega slavčka; medtem ko je Mestno gledališče ljubljansko začelo leto z uprizoritvijo E. Albeeja drame Vrt, skoraj zatem pa komedijo drugega Američana Neil Simona Bosa v parku.

• Poleti letos bo v Salzburgu in Regensburgu že tretji mednarodni kongres za slovansko zgodovino in slov. filologijo. Priredil ga bo slovanski inštitut, ki deluje v obeh omenjenih mestih, od 1. do 7. julija. Ker letos mineva 1100 let, kar so sv. Metoda Nemci obsodili in vrgli v ječo, bo, kot napovedujejo, na ta kongres poslal celo papež svojega posebnega zastopnika. V Salzburgu pričakujejo za to priložnost tudi zastopnika carigradskega patriarha.

iz slovenske kulturne akcije

MECENI - OPORNI STEBRI SKA

Kako hitro je minilo prvih šestnajst let Slovenske kulturne akcije!

Nad 70 knjižnih izdaj, več sto številčk Glasa, čez 200 kulturnih večerov, koncertov, likovnih razstav in gledaliških predstav smo v teh letih nudili slovenske kulture željnemu slovenskemu človeku v izseljenstvu in zamejstvu.

Vse to šestnajstletno delovanje, izdajanje in prirejanje je v prvi vrsti sad duhovnega ustvarjanja. A je tudi sad gmotnih žrtev slovenskega izobraženca v zamejstvu in izseljenstvu, pa tudi najširših plasti naroda zunaj državnih meja.

GMOTNE ŽRTVE

Priznajmo: ves čas obstoja se Slovenska kulturna akcija gnjavi z gmotnimi težavami. Začeli smo z nič, brez vsakega ustanovnega ali obratnega kapitala. Če se je kdaj kje namignilo, da kdo stoji za SKA s finančno oporo, je bilo to samo ugibanje brez vsakršne resničnosti. Glavni gmotni vir so bile članarine, naročnine in prostovoljni darovi.

Vedno so se pa le našli tudi posamezniki, ki so s kako večjo vsoto želeli podpreti kulturno prizadevanje ustanove. Zal so bili to le redki primeri in so večinoma ostali neimenovani, velikokrat celo odbornikom neznani. Na primer: mecenski dar za razpis prvega nagradnega literarnega natečaja; plemenita gesta buenoaireskega staronaseljenca Slovenca, ki je, navdušen nad delovanjem ustanove, pred desetimi leti ponudil redno mesečno podporo, ki je bila v tedanji vrednosti argentinske valute kar znatna; mecen. zadnjih let, ki je za štirinajstrednvo in povečano izdajanje Glasa obljubil po 200.000 pesov letno ter svojo obljubo doslej tudi izpolnil; zadnja leta tudi vsakoletna podpora Slovenske gospodarske zadruge S.L.O.G.A.; in še ta ali oni primer. Posebej je treba omeniti mecenski dar pisatelja Karla Mauserja, ki se je odpovedal vsakemu honorarju za vse tri dele svojega romana Ljudje pod bičem: prav ta knjiga je bila ena redkih, ki so izdajateljici prinesle dobiček.

Tako je torej mogla živeti Slovenska kulturna akcija prvih 16 let. Danes je njena bilanca, knjigovodsko gledano in povedano, aktivna. S tem pa še daleč ni rečeno, da je brez velikih gmotnih težav. Večina aktiva naše ustanove je v veliki zalogi knjig, od vsake izdaje po nekaj. A knjige niso denar in denarja nam manjka, zelo manjka. Trenutno je Slovenska kulturna akcija obremenjena s skoraj milijonom starih pesov denarnih obveznosti, katere seveda teže in hrome delo vodstva. Položaj ni tragičen, ne brezupen, ker ni nevezdržen; je pa težak in delo ovirajoč. Zato kliče po rešitvi, po pomoči!

Ena takšnih pomoči naj bi prihajala od strani številnih prijateljev Slovenske kulturne akcije, ki naj bi kot njeni **PODPORNI ČLANI** redno prispevali h kritju stroškov pri našem ustvarjanju in delu z razmeroma majhnimi prispevki, ki pa imajo svojo vrednost in pomen, kadar jih je večje število. Doslej je takšnega podpornega članstva še malo in zato je tudi dohodkov odtod malo.

POTREBNI SO ŠE - MECENI

A Slovenska kulturna akcija potrebuje za sanacijo svojega gmotnega stanja in pred vsem izboljšanja svojega delovanja močnejših gmotnih injekcij. Zaradi predolge se zavlakujočega desetega letnika knjižnih izdaj nekateri naročniki kar nimajo vere in zaupanja v XI., že napovedani letnik; nekaj naročnikov se utegne oddaljiti tudi zaradi znanega natolčevanja, da je sedanje vodstvo SKA izdalo protikomunistično smer slovenske emigracije. Tiskarski stroški so se znatno dvignili, dočim je vrednost naročnine in drugih dohodkov v tujih valutah je ostala nespremenjena: ti in še drugi vzroki povzročajo nemajhne skrbi vodstvu ustanove. Če dodamo še nujnost, da se v pobudo in oporo slovenskim književnikom v izseljenstvu in zamejstvu razpiše čimprej nov nagradni literarni natečaj za še ne objavljena dela, pa da poživimo delo tajništva in pisarne za pospešenje in povečanje zvez z vsemi slovenskimi ustvarjalci

in kulturnimi središči zunaj slovenskih državnih meja, je očitno, kako silno potrebno nam je ne le podporno članstvo, ampak pravo MECENSTVO!

Kdo je slovenski MECEN med nami? Vsak, ki mu je naklonila Previdnost nekoliko večjo blaginjo, pa pri tem ni izgubil smisla za potrebe skupnosti (kar se tako rado zgodi), marveč je pripravljen od pridobljenega imetja, ki si ga je morda z velikim trudom zadobil, od časa do časa nekaj več žrtvovati v korist slovenske izseljenške skupnosti.

Zdama smo šli domala vsi brez vsega, vsi enaki reveži. V 25 letih življenja in boja za obstoj in napredek smo sebi in družinam ustvarili vsaj najskromnejše pogoje za urejeno življenje. Nekateri pa so se s posebno sposobnostjo in žilavostjo, morda tudi s posebno srečo povzpeli malo više, kar jim prav gotovo vsak privoščim.

Vsi pa smo prišli v tujino s trdno voljo, da se ne le prebijamo skozi življenje, ampak ohranjamo svoje slovensko življenje svobodno in da kljub tujini v sebi, v otrokih in sami med seboj gojimo one slovenske vrednote, ki smo jih morali pustiti v domovini. Značilno in priča velike naše narodne zavednosti je bilo in je, da smo takoj začeli misliti ne le vsak na svoj dom in svojo osebno bodočnost, ampak smo hkrati poskrbeli tudi za ustvarjanje potrebnih pogojev za naše skupno življenje - versko, narodno, kulturno. Vsak, ki je hotel ne le z jezikom, ampak tudi v dejanju graditi skupnost, je po svojih močeh prispeval na vse možne načine, tudi gmotno. Od onih, ki so se med nami povzpeli do večje blaginje, je skupnost kajpada pričakovala večje sodelovanje. Pri mnogih ga je zaman iskala. Zato je bila toliko bolj vesela pri tistih redkih, ki so ji ga radi nudili.

To so slovenski MECENI v izseljenstvu. Vse plati slovenskega življenja jih potrebujejo za svoj obstoj in razvoj: te bolj, druge manj. Od vseh morda najbolj - slovenska kulturna ustvarjalnost! Za ohranjanje svobodnega slovenstva, za kar v našem izseljenstvu bistveno gre, je pred vsem potrebno ohranjanje in gojitev kulturnih vrednot med nami.

Slovenska kulturna akcija se je prav zato ustanovila; prav ta cilj in poslanstvo med nami ima, namreč: **gojiti slovenske kulturne vrednote na temeljih krščanskega svetovnega nazora.**

BITI MECEN Slovenske kulturne akcije se pravi, biti oporni stebel stavbi slovenstva v tujini!

MECENI NAJ BOTRUJEJO...

Slovenska kulturna akcija kot založnica in izdajateljica knjižnih publikacij zato išče mecene za svoj enoletni delovni načrt: 5 zvezkov Meddobja, tri redna knjižna izdanja in razpis literarne nagrade - poleg ene izredne knjižne izdaje in 12 številčk Glasa.

Vsaka publikacija, ki je v načrtu, naj bi našla nekoga - posameznika, skupino ali ustanovo - ki bi ji **botrovala s primernim darom; botrovo ime bo natisnjeno na prvih straneh publikacije v priznanje darovalcu in za zgled in posnemanje drugim; predvsem pa v pričevanje slovenski bodočnosti in zgodovini o ljubezni sodobnega slovenskega človeka v izseljenstvu do slovenskega naroda in njegove kulture.**

Veseli smo, ker lahko predstavimo že dva takšna mecena.

Prvi je naklonil za zadnjo publikacijo X. letnika: zbirka novel Narteja Velikonje ZANKE, ki je izšla, **botrski dar v znesku 100.000 pesov.** Ta mecen je industrijalec HERMAN ZUPAN, ml.

Drugi mecen pa je Slovenska gospodarska zadruga S.L.O.G.A., ki botruje Ilijevemu romanu HUDA PRAVDA, z darom 200.000 pesov!

Ta posameznik in ustanova sta tedaj začetnika, upamo, da nove mecenske dobe Slovenske kulturne akcije, v kateri bo povezava treh dejavnikov: avtor - založba, odjemalci in mecen omogočala prožnejše in polnejše izdajanje slovenskih literarnih del in poživljenje celotnega slovenskega izseljenškega kulturnega življenja.

VABILO IN PROŠNJA VSEM, KI MOREJO IN HOČEJO...

S tem oznanilom in načrtom se obračamo na vse, ki po zgledu obeh zgoraj zapisanih mecenov **morejo in hočejo** podpreti Slovensko kulturno akcijo s tem, da botrujejo z mecenskimi darovi. Obračamo se pred vsem na vse slovenske izseljence v Kanadi, Združenih državah, v Južni Ameriki, po Evropi in po Avstraliji. Obračamo se tudi na slovensko Koroško in Primorsko kot slovensko zamejstvo,

- Vsaka številka MEDDOBJA, botrski dar po 300 dolarjev ali 100.000 pesov**
Pesniška zbirka Vladimirja Kosa, botrski dar 300 dolarjev ali 100.000 pesov
Lojzeta Ilija povest Huda pravda (že ima botra) 600 dolarjev ali 200.000 pesov
Karel Mauser, zbirka Novel, botrski dar 800 dolarjev ali 250.000 pesov
Literarni nagradni natečaj, botrski dar 800 dolarjev ali 250.000 pesov

To bi bile primerne vsote za botrski dar posameznim izdajam in literarnemu natečaju. Seveda je pa lahko botrski dar večji, posebej še ker vsaka izdaja stane dva, trikrat več kot pa zgoraj zapisane vsote; se pa vsaj v nekaterih primerih gotovo krije še z naročnino in poznejšo prodajo. Posamezni publikaciji lahko botruje z enim zneskom tudi skupina prijateljev slovenske knjige, a največ trije pri isti izdaji.

Lepo vabimo in prosimo prijatelje Slovenske kulturne ak-

ci in slovenske kulture sploh, da z mecenskimi in botrskimi darovi pomagajo naši ustanovi za večji razmah in plodnejše delo; s tem pa postavijo trajen spomenik svoji iskreni slovenski zavednosti in ljubezni do slovenstva.

Mecensko botrstvo je za letošnji XI. letnik našega knjižnega dela in delovanja zamišljeno v temle okviru mecenskih darov:

cije in slovenske kulture sploh, da z mecenskimi in botrskimi darovi pomagajo naši ustanovi za večji razmah in plodnejše delo; s tem pa postavijo trajen spomenik svoji iskreni slovenski zavednosti in ljubezni do slovenstva.

Za vsa pojasnila se obračajte na odbor Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu (Ramón L. Falcón 4158); morebitna denarna nakazila (vedno v čeki!) pa naslavljajte na ime Ladislav Lenček, prav tam.

dedijer se izpoveduje

Vladimir Dedijer, po rodu Hercegovac, ki je bil predsednik zasedanja nekakšnega propagandnega Russelovega sodišča za vojne zločine in ki živi stalno v Stari Fužini pri Bohinju, je lani izdal knjigo spominov Izgubljeni boj J. V. Stalina 1948 - 1953. Dedijer, znan tudi po obširnem življenjepisu maršala Tita (zdaj ta biografija ni več v milosti!), je svoje najnovejše delo, iz katerega povzemamo nekaj odstavkov, posvetil spominu visokošolca Jana Palacha, ki se je sežgal v Pragi. Slovenski prevod sta oskrbela Božidar Pahor in Andrej Novak.

Roko na srce, nihče ni bil imun pred to strašno zablodo o Stalinu. Po objavi resolucije Informbiroja je bil v Beogradu sklican miting 15.000 članov Ljudske fronte... Mislim, da je bil ta miting 2. julija in z njega so poslali pozdravno brzojavko Stalinu, ki jo je objavila Borba 3. julija 1948:

„Naš dragi tovariš Josif Visarionovič Stalin. Z našega velikega mitinga Ljudske fronte Ti pošiljamo tople pozdrave in po Tebi vsej Sovjetski zvezi.

Tovariš Stalin, globoko verujemo vate, da boš storil vse, da bi zbrisal nepravilne obtožbe proti vsej naši državi, naši partiji in našemu CK.

Naša ljubezen do Tebe, do vse Sovjetske zveze, do vsega, kar ste storili za vse človeštvo, je brezmejna...“

V bitki za Beograd oktobra 1944 sem občudoval sovjetske

da ne pozabimo

vojake, njihov pogum, hkrati pa me je osupnil neki dogodek. Tank je zapeljal v vas pod Avalo, z njega je skočil sovjetski vojak in zahteval od kmeta, naj mu da sodček rakije, on pa da mu bo pošteno dal sodček nafte. Kmet mu je dal sodček. Rus pa je pošteno snel s tanka nafto. Ko je to videl eden izmed naših tovarišev, je skočil na tank in dejal ruskemu vojaku:

„Kako moreš ti, sin Rdeče armade, velike osvoboditeljice, početi kaj takega, kar ni dostojno rdeče zastave...“

Toda Rus ga je mirno gledal in preden je zlezel v kupolo tanka, mirno odgovoril:

„Ti govoriš kakor tisti politični komisarji iz leta 1941. Če bi bili kaj vredni, jih tovariš Stalin ne bi bil razpustil...“

... ko sta se srečala Stalin in Djilasa januarja 1948, je Stalin brez kakršnega koli uvoda začel govoriti o Albaniji.

„Vlada ZSSR nima nobenih zahtev do Albanije, Jugoslavija lahko pogoltne Albanijo, kadar hoče!“ je govoril Stalin in nesel roko k ustom, kakor da misli nekaj pojesti.

Djilasa je to osupnilo in je dejal:

„Tovariš Stalin, tu ne gre za goltanje, ampak za prijateljske in zavezniške odnose z Albanijo.“

Molotov je na to dejal:

„Saj to je vendar eno in isto.“

Ko sem se nekega jesenskega večera leta 1948 med zasedanjem Združenih narodov sprehajal ob Seni v Parizu, sem prišel do strašnega dognanja, da nas izmed osemdeset in še nekaj komunističnih partij na svetu ni niti ena sama podprla v spopadu s Stalinom. Vse po vrsti so se pokorile njegovi avtoriteti in sprejele njegove obtožbe proti nam.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA VABI VSE PRIJATELJE

V ZAMEJSTVU, ZDOMSTVU IN IZSELJENSTVU,

DA SE JI PRIDRUŽIJO KOT NJENI PODPORNİ ČLANI

KNJIŽNA IZDANJA SLOV. KULT. AKCIJE 1970

4 zvezki **MEDDOBJA**, vsak por 80 strani z umetniško prilogo

Vladimir Kos, **LJUBEZEN IN SMRT**, pesniška zbirka z Japonske

Lojze Ilija, **HUDA PRAVDA**, povest

Karel Mauser, **NOVELE**, iz begunskih taborišč

12 številčk lista **GLAS** Slovenske kulturne akcije, po 8 strani vsaka

Vse to za 52 pesov oziroma 60 pesov z dvema knjigama v platnu – v inozemstvu: 18 dolarjev oziroma 20 dolarjev!

K NAROČBI LEPO VABI SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA!

darovi

meceni

Herman Zupan, ml., Ramos Mejía, Argentina, 100.000 pesov (botruje zbirki novel N. Velikonje Zanke)

Slovenska gospodarska zadruga S.L.O.G.A., v R. Mejía, Argentina, 200.000 pesov (botruje povesti L. Ilija Huda pravda)

darovali so

Janko Bradač, S. Martín de los Andes, 1000 pesov
N. N., San Justo, Argentina, 400 pesov

Jože Albreht, R. Mejía, Argentina, 1500 pesov

Prof. Stanko Hafner, Villa Ballester, Arg., 1000 pesov

Albin Avguštin, Boulogne Sur Mer, Arg., 1500 pesov

Janez Malenšek, Huanguelén, Argentina, 600 pesov

Milena Mikolič, V. Ballester, Argentina, 1500 pesov

Božo Prevorsek, Švedska, 10 dolarjev

Megušar, ZD, 10 dolarjev
Leopold Mihelič, ZD, 5 dol.

Lojze Ambrožič, Kanada, 10 dolarjev

Msgr. Jože Jagodic, Avstrija, 1750 šilingov

Prof. Franc Sekolec, Anglija, 2 in pol funta

p. Gabrijel Arko ofm., Hurlingham, Arg., 500 pesov

Janez Zupan, Bolivija, 6 dol.

Marica Prelog, Anglija, 3.15 funtov

iz mendoze

Bojda Jože, 200 pesov
prof. Božidar Bajuk, 200 pes.

arh. Božidar Bajuk, 300 pesov
ing. agr. Marko Bajuk, 200 pesov

Pavel Božnar, 200 pesov
Luka Grintal, 200 pesov

Mirko Šmon, 200 pesov
Franc Trobec, 200 pesov

To je bila nabirka za SKA po poverjeniku arh. Božu Bajuku.

Cena za pošiljanje Glasa po letalski pošti je 3 dolarje.

ZADNJA KNJIGA
X. LETNIKA
TIK PRED IZIDOM

NARTE VELIKONJA

ZANKE

v opremi JURETA VOMBERGARJA

244 STRANI!

Naročniki v Argentini bodo to knjigo prejeli od 15 aprila naprej ali v pisarni Slovenske kulturne akcije, ali pa jim jo bomo dostavili na dom. Naročniki drugje po svetu jo bodo prejeli po naših poverjenikih ali po pošti.

Cene za nenaročnike:
broširan izvod 1.200 pesov
ali 4 dolarje
vezan izvod 1.400 pesov
ali 5 dolarjev

Obogatite svojo knjižnico s tem novim biserom slovenskega leposlovja!

CORREO
ARGENTINO
SUUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 6228

R. P. I. 953701